ŻMIEN IR-RE ĠORĠ F'MALTA

Ġorġ V, is-Sultan maħbub minn kulħadd, li d-dinja kollha bkietu meta ġie nieqes fi ħruġ Jannar ta' din is-sena, kien għadda xi erbat ijiem ġmielhom Malta, fl-aħjar żmien ta' żgħużitu.

Dik il-ħabta ħuh il-kbir, id-Duka ta' Clarence, kien għadu ħaj u l-Prinċep Ġorġ ma kienx jobsor li hu għad jilħaq Re. Ta' dsatax-il-sena, żagħżugħ fuq ruħu, għaqli, bieżel, u xi ftit nebbiexi, il-Prinċep Ġorġ kien ġie mal-Flotta tal-Mediterran bħala Fizzjal, l-ewwel fuq il-ġifen "Thunderer", imbagħad fuq id-"Dreadnought", u wkoll fuq l-"Alexandra"; u qatta' ma' l-erba' snin f'din il-Gżira, snin ta' hena u ta' tgawdija, li baqgħu dejjem f'qalb ir-Re kif hu n-nifsu kien stqarr lill-Armirall Sir Roger Keyes.

Fl-1885, meta wasal hawn il-Prinċep Ġorġ, din il-Gżira kienet qiegħda tieħu bixla ġdida: il-ħajja kull ma tmur kienet bdiet issir aktar imgħaġġla u mferfxa, u n-nies bdew jaħsbuha xort'oħra minn qabel; kienu bdew jaslu ħsibijiet u ġibdiet ġodda minn l-Ewropa; u bdew jitnisslu xewqat u drawwiet oħra fost il-poplu. Kien żmien ir-riżq. Il-gwerra bejn ir-Russi u t-Torok, u dik l-oħra ta' l-Eġittu wara l-bumbardament ta' Lixandra kienu ħallew qligħ kbir lin-neguzjanti Maltin, is-swieq tal-qoton kienu reġgħu għolew, imtieħen *tal-mixi* jaħdmu bla heda. Kien infetaħ il-Kanal tas-Swejz; xogħol tal-faħam ma jilħqux miegħu, ix-xatt mimli bil-vapuri jgħabbu u jħottu, ġfien deħlin u ħerġin. Ħafna nies stagħnew, il-flus bdew jiġru fl-idejn, il-poplu, jara xi sold, beda jarfa' rasu, beda jħawtel u jħabrek biex jaqla' iżjed, beda jixtieq ħwejjeġ ġodda, tħajjar igħaddi 'l quddiem, u ried igħix aħjar.

Fuq hekk bdew xogħlijet kbar. Ħasbu għad-drenaġġ, xerrdu l-ilma mal-Gżira, bnew skejjel, tellgħu fortizzi, ħaffru baċil, u ġiebu l-ferrovija. Imma biex isir dan ħtieġu jżidu t-taxxi; u allura dawk tal-pulitka bdew iħanbqu; min ried ħaġa u min xtaq oħra, l-irjus saħnu, il-fehmiet ingħażlu, u minn dak iż-żmien bdew il-partiti politiċi kbar u ħorox għal xulxin li għandna l-lum. Dawk tal-partit "Anti-Riformist", biex ifixklu l-Gvern ħatru żewġ Kunsilieri taċ-ċajt, wieħed ħuttab ta' tliet karnijiet, u l-ieħor ħabbież, iħobb il-qatra, li għadhom jissemmew sal-lum!

Billi l-Italja kienet ingħaqdet f'saltna waħda, il-Gvern tagħna ġabar l-Ewwieq ta' Sqallija; inbidlu wkoll l-Irbgħajja

ta' l-Ordni; bdew jiġru l-flus Ingliżi, u kulħadd jixxala u jonfoq.

Il-Belt ħadet sura ġdida; nħattew l-Imtieħen tar-Riħ fuq is-sur ta' Marsamxett, iġġedded il-Bieb tax-Xatt, inbnew djar għoljin bħal ta' barra, ħasbu biex iqiegħdu statwa ta' San Piju V fuq il-Bieb il-Kbir tal-Belt. Kien raġa' twaqqaf it-Tijatru Rjal wara li nħaraq, kien hawn sitt riġmenti, u fil-għaxija, il-belt kien ikun fiha l-hena. Daqq u żfin u dawl ta' l-eletriku li kienu għadhom kemm daħħluh f'Malta. Iż-żgħażagħ Maltin wiċċhom kien beda jisfieq, u t-tfajliet tagħna bdew joħorġu mis-satra tagħhom u jilbsu fuq ix-xempju ta' Pariġi. Nies jixorbu fil-ħwienet bit-tabelli bl-Ingliż fuq il-bieb, oħrajn jitħaddtu fil-kafejiet kollha mirja, min jixxiegħel fil-każini, u baħrin fis-sakra, u suldati mxenglin. F'Misraħ San Ġorġ kienet tinġabar ġeġwiġija ta' nies ta' kull ġens, jitkellmu b'mitt ilsien; u fil-Borża laqgħat kbar ta' kummerċjanti.

F'Malta kien għad baqa' ħafna Taljani li kienu ħarbu minn pajjiżhom minħabba l-pulitka, u lil xi żgħażagħ Maltin imlewlhom rashom b'ħafna bżieżaq. Frustieri ġejjin u sejrin, u kummerċ bla tarf; il-ħajja f'Malta ħadet xejra qawwija saret ħajja ta' tlellix, ta' għana, ta' żina u ta' foħrija l-aktar minħabba l-Kbarat li kien hawn fostna, kienu nies tal-pinna, nies tal-flus, Ġenerali u Kmandanti. Rjus kbar Maltin ma kinux nieqsa: Dun Ġużepp Zammit, "Brigella", il-ħabib ta' Scott u Frere, kien għadu ħaj, u għalkemm xiħ, kultant kien ifajjar xi sunett bil-Latin minn tiegħu. Sir Adrian Dingli, l-Imħallef Malti ta' għerf kbir, li saħansitra kienet tafu r-Reġina Vittorja, kien dieħel u ħiereġ il-Palazz. It-tabib Nikol Zammit, Filosfu, Arkitett, u Kittieb kien igħallem fl-Università; Tagliaferro u Caruana bdew jistudjaw fuq l-Arkjoloġija ta' Malta; Preca, Muscat Azzopardi, u Castagna kienu tawha għall-Malti.

Imma jiddu fuq kulħadd, kienu d-Duka ta' Edinburgu u niesu. Id-Duka kien bin ir-Reġina Vittorja; u billi kien jikkmanda fil-Mediterran, kien ġie joqgħod hawn bil-familja tiegħu; ftit wara twilditlu tifla, u hu semmieha Melita, għall-Gżira fejn twieldet; bintu oħra li ġiet miegħu (hawn), kienet il-Prinċipessa Marija, li wara saret Reġina tar-Rumanja.

Għalhekk il-Prinċep Ġorġ meta ġie Malta sab nies ta' mparu ma' min jagħmilha; hu kien żagħżugħ bil-għaqal u ħafif daqs tellerita, iħobb il-ħdura ta' l-egħlieqi, u l-beraħ tar-raba', u l-għors tiegħu meta kien joħroġ idawwar xi dawra

liż-żewġ Prinċipessi wlied zijuh, id-Duka, li kien għadhom tfal jifirħu b'kollox; kien irikkibhom fuq il-karettun tal-molol tiegħu, u erħilu jsuq bit-trott lejn l-Imtaħleb, għal xi piknik, jew lejn San Pawl għal xi tbaħbiħa. Ir-Reġina tar-Rumanja għadha tiftakar bil-pjaċir f'dawk id-dawriet fil-kampanja tagħna, u fil-logħob u r-raġġar qalb is-siġar ta' Sant'Anton, kif semmiet fil-ktieb li kitbet fuq ħajjitha.

Dik il-ħabta f'Malta kienu jiltaqgħu Prinċpijiet wlied is-slaten. Fi dħul is-sena 1887 wasal hawn il-Prinċep Vittorju Emanweli, li mbagħad laħaq Re ta' l-Italja; u ftit wara ġiet il-Prinċipessa Lwiża ta' l-Ingilterra. Festi kbar, pranzijiet fil-Palazz tal-Belt, mixegħla, daqq, tiġrijiet, u logħob il-Marsa. Fit-28 ta' Jannar ta' dik is-sena sar ballu bil-kif, kien hemm id-Duka u d-Dukissa, il-Prinċipessa Alexandra, il-Prinċipessa Lwiża u l-Prinċep Ġorġ; kienu mistednin il-Gvernatur, Armiralli, Ġenerali, u ma nsewx il-Kbarat Maltin, li dak iż-żmien kienu midħla wisq ma' l-Ingliżi

Id-Duka u l-Prinċpijiet kienu dħulin u jafu jmorru mannies, u l-poplu kien imtajjar għall-Qraba tar-Reġina Vittorja, is-Sultana tiegħu, u kull fejn imorru kien jilqagħhom b'festi kbar. Nhar San Pawl tal-Belt, id-Duka u l-familja tiegħu marru jaraw il-festa mid-dar ta' sinjur Malti, is-Sur Preca; u d-Duka wera li ħa pjaċir, u beda jixħet mill-gallarija s-sunetti ta' San Pawl. Il-poplu xegħel bil-ferħ u l-għada "Il-Ħabbar Malti", ir-"Risorgimento" il-"Malta News" u l-gazzetti l-oħra għollew sas-sema lid-Duka u 'l dawk ta' madwaru.

Xahrejn wara, nhar San Ġorġ, il-Prinċep Ġorġ, huwa u sejjer minn Sant'Anton għall-Marsa għal-logħob tal-Pulu, għadda minn Ħal Qormi, biex jara l-festa ta' hemm. In-nies għarfuh, u ferħu bla tarf. Ommi għadha tiftakar il-Prinċep Ġorġ għaddej riekeb fuq gig u n-nies iċċapċaplu, u tgħajjat: "Viva r-Reġina Vittorja".

Għax dik is-sena kienu bdew jaħsbu għall-Ġublew tad-Deheb tar-Reġina Vittorja, li mbagħad f'Ġunju sar b'wirja ta' qima kbira, bħalma s-sena l-oħra aħna wkoll urejna qalbna għall-Ġublew tal-Fidda tal-maħbub Re tagħna, u għarrafna lid-dinja li l-ġibda tagħna lejn il-Kuruna Ingliża, għadha qawwija bħal meta kien hawn fostna r-Re Ġorġ.

G. Galea.

IR-RE ĠORĠ V

META KIEN MALTA BHALA FIZZJAL TAL-BAHAR